

Siekiant profesionalumo

Marijona Barkauskaitė¹, Elvyda Martišauskienė²

¹ Lietuvos edukologijos universitetas, Ugdymo mokslų fakultetas, Edukologijos katedra, Studentų g. 39, 08106 Vilnius, marijona.barkauskaite@leu.lt

² Lietuvos edukologijos universitetas, Ugdymo mokslų fakultetas, Edukologijos katedra, Studentų g. 39, 08106 Vilnius, elvyda.martisauskiene@leu.lt

„Bandant istorijos sampratą sukonkretinti ugdymo raidos tyrinėjimo sričiai, reikšmių sklaidos etapai turbūt galėtų atrodyti taip: išsiaiškinama, kokiomis reikšmių grandinėmis rėmėsi NN laikotarpio ugdymo veikėjai, susidarydami savo siekius bei tikslus, kaip ir kiek jie atsispyrė į savo praeities horizontą ir koks buvo jų ateities įvaizdis – horizontas (tikslas nesuformuluojamas, jei neturima ateities perspektyvos – vizijos), kitaip tariant, ką jie laiko reikšmingu savo praityje, dabartyje ir ateityje.“

Meilė Lukšienė

Šis M. Lukšienės nusakytas „įvaizdis-horizontas“ kiekvieną asmenį, kuris savo veikloje prisiliečia prie asmenybės ugdymo proceso, įpareigoja pašauktuosius ugdytojus nuolat mokytis, tyrinėti ir dalytis patirtimi, sujungiant praeities ir dabarties pasiekimus ir juos perduodant ateities vizijos formuotojams, kurie tai realizuotų konkrečiame ugdymo(si) procese. Šio įsipareigojimo vedini Lietuvos edukologijos universiteto dėstytojai, prof. habil. dr. E. Martišauskienės raginami, parengė mokslo studiją „Edukologijos inžinerijos link: teorijos ir praktikos sanglauda“.

Mokslo studijoje aptariamos ugdymo(si) šiuolaikiškumo bei fundamentalumo teorinės sankirtos, išryškunami emociniai ir vertybiniai mokymo(si) pamatai, gilinamasi į dabartinius ugdymo teorijos bei praktikos sąlyčio prioritetus: humanistinės ugdymo paradigmos išvirtinimą, ugdymo proceso kokybės valdymą įvairiuose kontekstuose, inovatyvių technologijų (mokymosi mokytis, ugdymo(si) personalizavimo, aplinkų kūrimo) diegimą, gabių mokinių ugdymą(si).

Edukologijos inžinerija suprantama kaip vaisinga teorijos ir praktikos sanglauda, įgalinanti pedagogus jaustis „sielų inžinieriais“, norinčiais bei galinčiais kilti ir kelti įvairiuose kontekstuose tuos, kuriems reikia ugdymo(si) pagalbos, kartu patirti mokytojo misijos išskirtinumą, kylantį iš aukščiausių vertybių įprasminimo ir liudijimo savo

gyvenimu kasdienėje veikloje bei gebėjimo įvairiais būdais ir technologijomis žadinti kiekvieno ugdytinio nelygstamas potencines galias konkrečiose situacijose.

Studijos sudarytoja prof. E. Martišauskienė, remdamasi pasaulio mokslininkų darbais ir asmenine, profesionalia pedagoginės veiklos patirtimi, pagrindžia ir apibrėžia naują ugdymo inžinerijos sampratą, ypatingą dėmesį skiriant ugdymo(si) technikų (vartojimo būdų, metodų visumos ir mokėjimo juos taikyti) kūrimui ir vartojimui, šiuolaikiškai įprasminant ugdymo teorijos ir praktikos sinergiją. Studijos įvade sudarytoja, remdamasi mokslininkais P. Ramsdenu (2000), K. S. Pollard (2006), A. Helmke (2012), siekia, kad publikacijų autoriai eitų „ugdymo teorijos, implikuojančios kitų mokslų išvadas ir praktikos sanglaudos link, suprantant, kad „skiriamasis profesionalų bruožas yra tas, kad savo veiklą jie grindžia teorinėmis žiniomis“. Todėl „<...> tobulinti mokymą reiškia keisti ugdymo proceso suvokimą tų žmonių, kurie moko praktiškai“, „<...> mokymas yra sudėtinga ir labai kvalifikuota veikla, kurios pirmutinis reikalavimas – mokytojas, kuris dirbdamas su klase sprendžia, kaip reikia elgtis. Geras mokymas, vadinasi, ir mokinių mokymasis, priklauso nuo mokytojo profesinio meistriškumo, kuris, kaip minėta, pirmiausia grindžiamas teorinėmis žiniomis, o <...> teorinis mokymosi ir mokymo bei jų tarpusavio santykio supratimas <...> yra svarbiausias efektyvios veiklos pagrindas“. Tad tinkamas būsimų pedagogų rengimas, efektyvi pagalba jau dirbantiems, turi remtis ugdymo teorijos ir praktikos dimensijų sanglaudos tyrimu ir diferencijuota pagalba, sprendžiant išskylančias problemas, nes „vykdant visas mokyklos gerinimo priemones, labiausiai reikia atsižvelgti į mokytojo darbo kokybę ir jo kvalifikaciją“. Reikšminga tai, kad mokslo studijoje nagrinėjamos problemos atliepia Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos pagrindinius siekius, t. y. kad pedagogines bendruomenes sudarytų „nuolat tobulėjantys ir rezultatyviai dirbantys profesionalūs dėstytojai ir mokytojai“, gebantys „išskleisti individualius gebėjimus ir tenkinti specialiuosius ugdymosi ir studijų poreikius“. Autorių įsiklausyta ir suvokta valstybės pažangos strategijos „Lietuva 2030“ pagrindinė siekiamybė – „paskatinti esminius visuomenės pokyčius ir sudaryti sąlygas formuoti kūrybingai, atsakingai ir atvirai asmenybei (2012, 3.3), <...> kuriant sumanios valstybės, sumanios ekonomikos, sumanaus valdymo kūrėjus ir įgyvendintojus, gebančius „įtvirtinti vertybes ir kartu kurti modernią, veržlią, atvirą pasauliui, savo nacionalinį tapatumą puoselėjančią stiprią valstybę“ (Lietuva 2030).

Studija sudaryta iš dviejų dalių. Pirmojoje dalyje aptariamas fundamentinių ugdymo teorijų persipynimas su šiuolaikinėmis, kylančiomis iš dabartinio požiūrio į žmogaus ugdomumą, ir tų galimybių, kurias sudaro naujos technologijos, kardinaliai keičiančios ugdymo(si) santykius ir erdvę. Pradžioje pateikiama teorijos samprata, ryškinami teorijų formavimosi metodologiniai pamatai, atskleidžiamos pamatinių ugdymo teorijų (biheavioristinės, kognityvinės, humanistinės, konstruktyvistinės) svarbiausios idėjos, jų poveikis ugdymo(si) procesui, palyginami svarbiausi požymiai, kurių daugelis funkcionuoja dabartinėje mokykloje, tik saistomi kitų prerogatyvų.

Antroji studijos dalis skirta šiuolaikinei ugdymo(si) teorijos ir praktikos sanglaudai atskleisti. Ji apima keturis skyrius, implikuojančius aktualiausias ugdymo(si) dimensijas: įsitvirtinantį humanistinį ugdymąsi, įvairiopą ugdymo kokybės sklaidą, inovatyvių technologijų proveržį, gabių mokinių ugdymą(si). Antrame skyriuje daug dėmesio skiriama ugdymo(si) proceso kokybei. Tai bene aktualiausia šiuolaikinio gyvenimo problema, visuotinai pripažįstamas siekinys visose veiklos srityse. Ugdymo procese nelengva jį ne tik pasiekti, bet ir parodyti, nes tik dalis šio proceso dėmenų patenka į tiesiogiai išmatuojamą sritį. Be to, kaip pastebi doc. dr. D. Survutaitė, ugdymo kaita – nenutrūkstamas, nuolatinis procesas, kurio kryptį lemia kultūrinės, socialinės, ekonominės ir kt. sąlygos, tačiau tik tikslingai valdant kaitos procesus artėjama prie siekiamos kokybės.

Pristatydami studiją nenagrinėjame visų studijos autorių darbų, tikėdamiesi, kad su jais išsamiai susipažins skaitytojai.

Mokslo studiją „Edukologijos inžinerijos link: teorijos ir praktikos sanglauda“ analizavo ir įvertino:

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos Bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo departamento Pagrindinio ir vidurinio ugdymo skyriaus vedėja prof. dr. Loreta Žadeikaitė, pažymėdama, kad „kolektyvinė mokslo studija – išsamus teorinis darbas, nes atveria naujas išvalgas ir leidžia suvokti sudėtingus ugdymo kaitos procesus“;

prof. habil. dr. Ona Tijūnėlienė: „Studijai būdinga: minties vientisumas, aktualumas, visybiškumas, esminės problemos aktualumas, skyrių, poskyrių, temų ir potemių integralumas, nuosekli ir logiška jų seka; b) šiuolaikiškas požiūris į mokymą ir mokymąsi, atitikimas gyvenimo reikalavimams; c) studiją sudaro naujausi tyrimai, moderni tyrimo duomenų interpretacija, lankstus, patrauklus, įtaigus stilius“;

prof. dr. Valentina Dagienė: „Studijoje suformuoti esminiai teiginiai, pagrįsti charakteristikomis, įgalinančiomis įvertinti pedagoginės sistemos kaip sąveikos pasitelkiant IKT grįsto mokymosi aplinkos išteklius ir inovatyvius mokymo(si) scenarijus bei veiklas mokymosi personalizavimo procese“.